

Σπήλαιο Καταφύκι

Γοητεία κρυμμένη
στα έγκατα της γης

Στη μνήμη του Γεωργίου Μαρτίνου «Συμπεθερούλη»

Η είσοδος του σπηλαίου

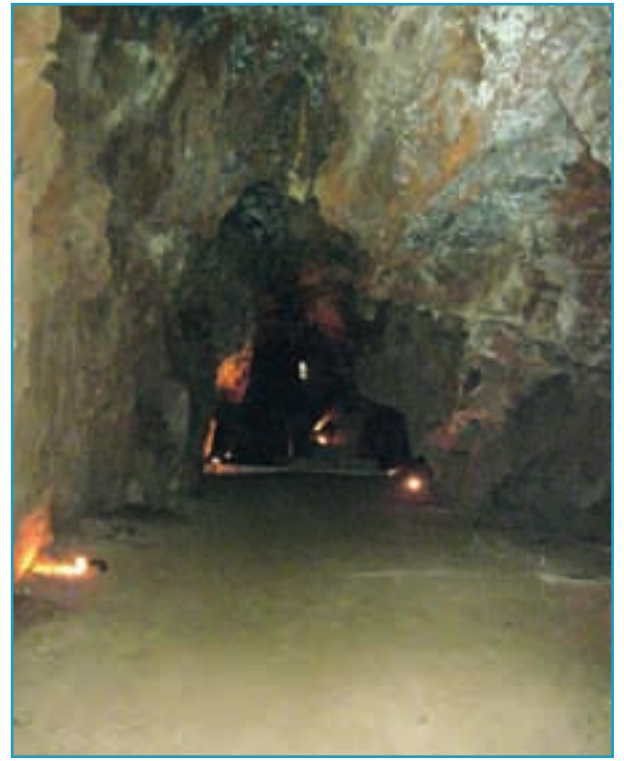
Στο δρόμο προς το σπήλαιο

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιήθηκε
από το **Δήμο Κύθνου**
Επιμέλεια κειμένου, φωτογραφικό υλικό, επιμέλεια έκδοσης:
Γιώργος Ι. Φιλιππαίος

Σπήλαιο Καταφύκι

Σε ένα μυστηριώδες συναπάντημα της ιστορίας με το φυσικό κάλλος, σε ένα μαγικό και ανέλπιστο σμίξιμο της ανθρώπινης παρουσίας με την ονειρική και γενναιόδωρη φυσική δημιουργία, βρίσκεται μυστικά προφυλαγμένο στην καρδιά της γης το σπήλαιο Καταφύκι.

Το σπήλαιο Καταφύκι παραμένει για εκατοντάδες αιώνες στοργικά αφημένο στην αγκαλιά της Δρυοπίδας, ενός από τα γραφικότερα χωριά των Κυκλάδων. Βρίσκεται κρυμμένο κάτω απ' το χωριό και αποτελεί το συνδεδετικό κρίκο του ανθρώπινου πολιτισμού με το μεγαλείο της ακατάληπτης έμπνευσης της φύσης. Ένας αδιόρατος, υποβλητικός υπόγειος κόσμος ακούει αδιάκοπα, χρόνια τώρα, την ηχώ απ' τις φωνές και τις σιωπές των ανθρώπων του χωριού, ενώ κρατάει σφιχταγκλιασμένα τα πιο μεγάλα μυστικά των κατοίκων του νησιού, μες στα σπλάχνα της Δρυοπίδας. Η ιδιότυπη όμως σύμπλευση του ανθρώπου με τη φύση δεν τελειώνει εδώ. Το βασικότερο χαρακτηριστικό του σπηλαίου είναι ότι αποτελεί ένα ιδιαίτερο και εντυπωσιακό συνονθύλευμα φυσικών στοών και τεχνητών ανοιγμάτων. Το φυσικό μέρος του σπηλαίου δημιουργήθηκε από υπόγειο χείμαρρο (που εικάζεται ότι διέτρεχε το σπήλαιο) ο οποίος έχει λαξεύσει τα υπόγεια τοιχώματα με απaráμιλλη καλλιτεχνική δεξιοτεχνία, ενώ το τεχνητό μέρος δημιουργήθηκε για τις ανάγκες εξόρυξης σιδηρομεταλλεύματος. Με αυτό τον τρόπο δικαιολογούνται και οι πολυάριθμες διακλαδώσεις, είτε φυσικές, είτε τεχνητές, που εμφανίζονται σε όλη την έκταση του σπηλαίου.

Μπαίνοντας στο σπήλαιο

Όπως καταδεικνύει και το όνομα του, Καταφύκι, το σπήλαιο αποτέλεσε σε διάφορες ιστορικές στιγμές καταφύγιο για τους κατοίκους του νησιού προκειμένου να προφυλαχθούν από τις εκάστοτε εχθρικές επιθέσεις που δέχθηκαν από Φράγκους, Τούρκους και άλλους επιδρομείς. Υποστηρίζεται μάλιστα πως το σπήλαιο είχε συνδεθεί και με θρησκευτικές τελετουργίες του νησιού, καθώς σύμφωνα με γραπτές πηγές, μετά την Ανάσταση γλεντούσαν και χόρευαν στη "μεγάλη πλατεία" του σπηλαίου οι κάτοικοι του χωριού. Αυτό όμως που το σημάδεψε ανεξίτηλα στις συνειδήσεις των κατοίκων του νησιού είναι πως για πολλά χρόνια χρησιμοποιήθηκε ως ορυχείο.

Ο σίδηρος και τα κατάλοιπα της εξόρυξης του

Όπως αναφέρουν ιστορικές πηγές, το Καταφύκι απ' την αρχαιότητα κιόλας, πολύ πιθανόν, να χρησιμοποιούνταν ως ορυχείο, καθώς την ίδια εποχή υπήρχαν πολλά ορυχεία μετάλλου στην Κύθνο. Υπάρχουν αναφορές ότι ήδη από το 1835 είχε ξεκινήσει η εξόρυξη του σιδήρου, ενώ σε νεότερα χρόνια απ' το 1910 ως το 1940 ξένες μεταλλευτικές εταιρείες το χρησιμοποιούσαν για την εξαγωγή του σιδηρομεταλλεύματος. Μεγάλες ποσότητες σιδήρου είναι ορατές ακόμα και τώρα σε όλο το μήκος της επισκέψιμης διαδρομής. Επίσης τα κατάλοιπα απ' τις μεταλλευτικές δραστηριότητες παραμένουν χαρακτηριστικά. Απομεινάρια της παρουσίας του ανθρώπου είναι σκορπισμένα ανέπαφα σε όλη την έκταση του τεχνητού αλλά και του φυσικού μέρους του σπηλαιίου καθώς βαγόνια, ράγες, συρματοσκοίνα, φτυάρια και διάφορα άλλα εργαλεία καταμαρτυρούν ότι ο άνθρωπος μόχθος σμίλεψε κάποτε τη μορφή του σπηλαιίου πολύ έντονα.

Δυστυχώς όμως, τα φουρνέλα και οι δυναμίτες που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή του σιδήρου κατέστρεψαν μεγάλο μέρος του σταλακτιτικού διακόσμου. Τέλος, μέχρι πρότινος, η παρουσία τεχνητών βαράθρων καθιστούσε ιδιαίτερα περιπετειώδη και επικίνδυνη την κατάβαση στο σπήλαιο.

Περιγραφή του σπηλαίου

Οι διάδρομοι του σπηλαίου έχουν μήκος 600μ, η έκταση που καλύπτουν είναι περίπου 3.500 τ.μ, ενώ η θερμοκρασία του είναι μόνιμα στους 17 °C.

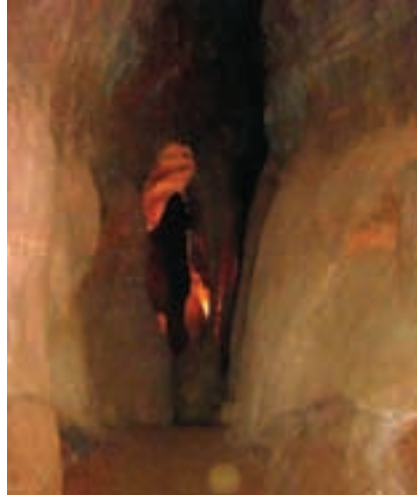
Περίπου 10μ από την κεντρική είσοδο του, βρίσκεται η λεγόμενη "μικρή πλατεία" ή "μικρή πιάτσα" ενώ, λίγο παρακάτω είναι η "μεγάλη πλατεία" ή "μεγάλη πιάτσα", σύμφωνα με τις ονομασίες που μας κληροδότησαν οι παλαιότεροι.

Όπως προαναφέρθηκε, εδώ οι κάτοικοι του νησιού γιόρταζαν τη "Μαγάλη Λαμπράν" που ως αναπόφευκτη συνέπεια είχε δυστυχώς τη φθορά σημαντικού μέρους σταλακτιτών και σταλαγμιτών.

Άποψη του κεντρικού διαδρόμου του σπηλαίου

Δεξιά από αυτά τα σημεία ορθώνονται επιβλητικά μια σειρά από φυσικούς διαδρόμους. Αυτά τα ρήγματα είναι αποτέλεσμα γεωλογικών διαδικασιών και συγκεκριμένα της καρστικοποίησης των μαρμάρων.

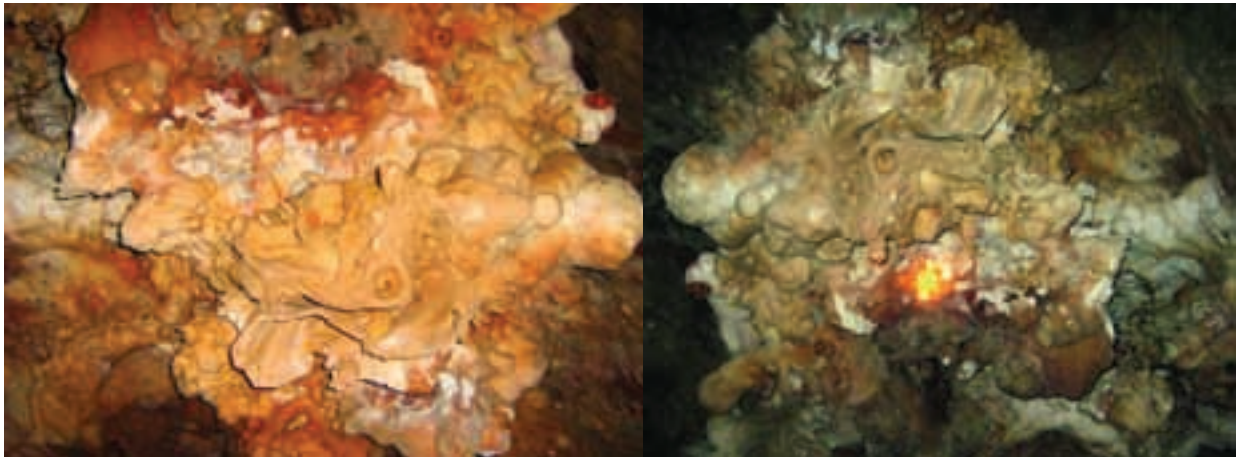
Τα φυσικά "ρήγματα"

Οι πλευρές των ρηγμάτων είναι σχεδόν κατακόρυφες, το πλάτος τους δεν ξεπερνάει το ένα μέτρο ενώ η υφή, η μορφή καθώς και η συνολική διαμόρφωση των πετρωμάτων καταμαρτυρά το άφταστο εύρος της ευφυΐας της φύσης. Χαρακτηριστικό δε είναι ότι οι δύο τελευταίοι διάδρομοι επικοινωνούν με την "αίθουσα σταλακτιτών". Η "αίθουσα σταλακτιτών" είναι ίσως το πιο όμορφο θέαμα του επισκέψιμου μέρους του σπηλαίου. Οι διαστάσεις της είναι 25Χ17μ. ενώ έπειτα από κατολισθήσεις το δάπεδο της αίθουσας έχει καλυφθεί από όγκους μαρμάρων πάνω στα οποία έχουν σχηματιστεί σταλαγμίτες, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι κατολισθήσεις αυτές έγιναν σε πολύ παλιές περιόδους. Στην οροφή της αίθουσας υπάρχουν μαστοειδείς πολύχρωμοι σταλακτίτες με πολύ εντυπωσιακά σχήματα. Σε αυτούς τους σταλακτίτες έχουν δοθεί ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικές ονομασίες και συγκεκριμένα "μέδουσα" ή "πολυέλαιος" ή "χταπόδι", "αρκουδάκι" και "έμβρυο". Τέλος, ο επιβλητικός σταλαγμίτης έχει πάρει το όνομα "Πύργος της Βαβέλ".

Αριστερά το "αρκουδάκι" και δεξιά η "μέδουσα" με τον "πύργο της Βαβέλ"

Παλαιότερα, σύμφωνα με αναφορές επισκεπτών, υπήρχαν εδώ τρία αγάλματα στα οποία οι κάτοικοι της Δρυοπίδας είχαν δώσει τα εξής ονόματα: Κουτρούλης, κυρά Ζωίτσα, και κλώσα με κλωσόπουλα. Επιπλέον, σε ένα σημείο έντονων κατολισθήσεων υπάρχει ένας χώρος με σταλακτιτικό περιεχόμενο που καταλήγει σε μια σχισμή έξι μέτρων. Ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς είναι η δεξιά πλευρά της αίθουσας που απαρτίζεται από λεπτά φύλλα (σαν λεπίδες) ασβεστόλιθου και σιδηρομεταλλεύματος λαξευμένα έντεχνα από τη ροή του νερού.

Άποψη σταλακτιτικού διακόσμου στην αίθουσα σταλακτιτών

**το "αρκουδάκι" δεσπόζει
επιβλητικά στην αίθουσα**

**Το "έμβρυο" ξεχωρίζει ανάμεσα
στους άλλους σταλακτίτες**

**Μέρος του σταλακτιτικού διακόσμου
και οι εντυπωσιακοί χρωματισμοί του**

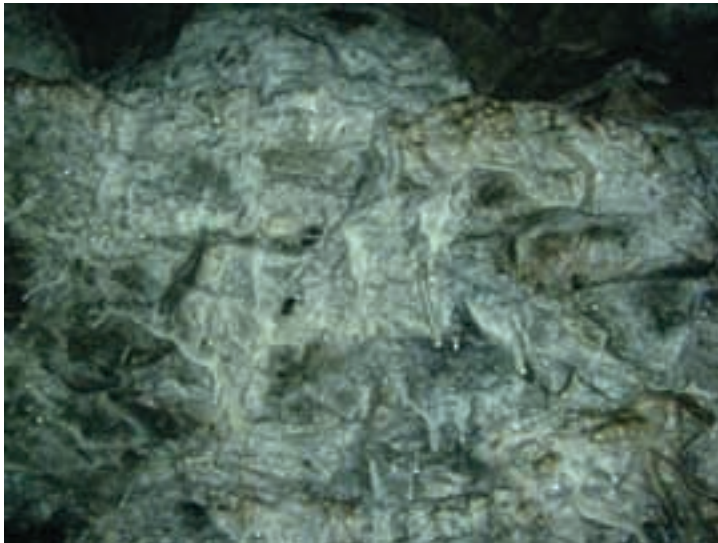

**Τα χαρακτηριστικά πετρώματα
της οροφής της αίθουσας**

Συνεχίζοντας στον κεντρικό άξονα, το σπήλαιο καταλήγει σε έναν φυσικό διάδρομο που φτάνει στο νότιο τέλος του. Επιστρέφοντας από το νότιο τέλος προς τα δεξιά υπάρχει "κρυμμένος" ένας δαιδαλώδης διάδρομος με διάφορα και ποικίλα σχήματα. Έπειτα παρουσιάζεται ένα μικρό επίπεδο ύψωμα, δεξιά του οποίου υπάρχει ένα βαθύ και επικίνδυνο βάραθρο. Σε απόσταση 20 περίπου μέτρων από το ύψωμα (δεξιά καθώς προχωράμε) υπάρχει ένα ανηφορικό άνοιγμα που οδηγεί σε έναν χώρο όπου για άλλη μια φορά η φύση μας χαρίζει απλόχερα μια απ' τις πιο δημιουργικές στιγμές της. Βυθισμένο μέσα στα πετρώματα και περίτεχνα σκαλισμένο ανάμεσα σε σταλακτίτες και σταλαγμίτες ξεπροβάλλει το "γOURνάκι".

Το "γουρνάκι"

Άποψη της οροφής πάνω από το "γουρνάκι"

Το νερό μέσα απ' τη γούρνα κυλά εδώ και χρόνια με τον ίδιο νωχελικό μα αρμονικό ρυθμό, δημιουργώντας ήχους απόλυτης κατανυκτικής ηρεμίας και εικόνες που χαράζουν για πάντα τη σκέψη όσων αντικρίζουν αυτό το θέαμα. Αριστερά τώρα της στοάς που οδηγεί στο "γουρνάκι" υπάρχει μια άλλη, τεχνητή και πολύ βαθιά στοά η οποία έχει μήκος περίπου 2 χιλιόμετρα, οδηγώντας σε μια έξοδο που βρίσκεται στην περιοχή Κύνιδος ή Πιαδάκια.

**Η αρχή της στοάς
που οδηγεί στον Κύνιδο**

**Άποψη του σπηλαίου
με χαρακτηριστική διακλάδωση**

Αυτή η στοά χρησίμευε για τις μεταλλευτικές δραστηριότητες που έλαβαν χώρα στο σπήλαιο, γεγονός που το αποδεικνύουν και τα εναπομείναντα καρότσια, σφυριά και τα άλλα εργαλεία εντός της στοάς. Ακριβώς μπροστά από την είσοδο της στοάς υπάρχει το άνοιγμα που οδηγεί προς το βόρειο τέλος του σπηλαίου, ενώ αριστερά προς τα πίσω εμφανίζεται κι άλλο ένα άνοιγμα που αυτή τη φορά οδηγεί στο αρχικό σημείο ολοκληρώνοντας έτσι την κυκλική διαδρομή.

**Όταν η φύση αντιγράφει
τον εαυτό της...**

Μάρμαρα και σχιστόλιθοι είναι οι δύο βασικοί δομικοί λιθολογικοί τύποι που συναντώνται μέσα στο σπήλαιο. Τα μάρμαρα πάχους μεγαλύτεροι των 10 μέτρων είναι ένας ανθρακικός σχηματισμός που παρεμβάλλεται κανονικά μέσα στους σχιστόλιθους. Η λιθοστρωματική διάρθρωση του σπηλαίου είναι η εξής: σχιστόλιθοι, μάρμαρα, σχιστόλιθοι.

Ένας κομμένος σταλακτίτης.

**Η υφή και η όψη των πετρωμάτων
μαρτυράει την παρουσία χειμάρρου**

Το σπήλαιο Καταφύκι βρίσκεται στο νότιο άκρο της Δρυοπίδας της Κύθνου στην τοποθεσία Φιρές, σε υψόμετρο περίπου 190 μέτρων. Η Δρυοπίδα θεωρείται ότι είναι χτισμένη σε μια λεκάνη που πιθανόν να αποτελούσε λίμνη σε οροπέδιο, γεγονός που εξηγεί και το όνομα Σύλλακας, που είχε το χωριό μέχρι το 1833. Το σπήλαιο δε, κατά την περιηγητή J. Th. Bent οφείλει την ύπαρξη του στην έκπλυση του βουνού μέσω μιας δυνατής καταρροής νερού. Θεωρείται πιθανόν οι πρώτοι κάτοικοι του χωριού να διάλεξαν τη συγκεκριμένη περιοχή λόγω της παρουσίας του σπηλαίου εκεί, καθώς τους εξασφάλιζε έναν πολύ μεγάλο και με σταθερή θερμοκρασία αποθηκευτικό χώρο για τη φύλαξη γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, αλλά φαίνεται πως συνέβαλλε και στην υδροδότηση της Δρυοπίδας λόγω του νερού που υπήρχε εκεί.

Δήμος Κύθνου